

HET
GEMEENTEHUIS
VAN VORST

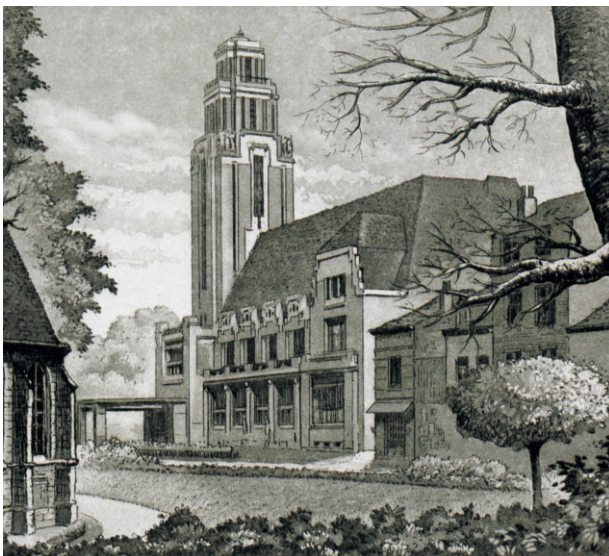
ART
DECO-
PAREL

Zicht op het gemeentehuis
vanaf de zuidkant van
de Sint-Denijskerk, gravure
van Flavio Giacomello.
© KBR – Prentenkabinet
– F 37833

Het oude gemeentehuis,
omstreeks 1900.

Verz. Belfius
© ARB – urban.brussels

EEN MODERN GEMEENTEHUIS IN HET HART VAN VORST

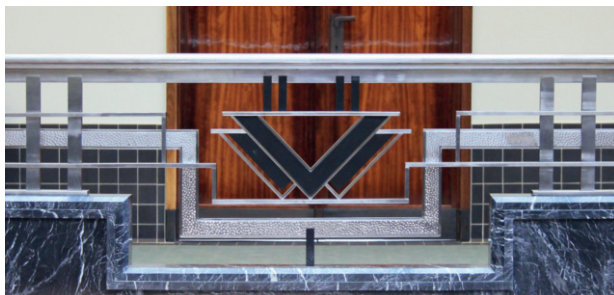
In het begin van de 20ste eeuw besliste Vorst na een sterke bevolkingsgroei om zijn neoclassicistisch gemeentehuis te vervangen. Er werden verschillende locaties overwogen, maar de inwoners wilden het gemeentehuis graag in het centrum houden. Uiteindelijk koos men daarom opnieuw voor de oorspronkelijke plek.

Het hart van de gemeente werd destijds grondig gemoderniseerd, met aandacht voor het erfgoed uit het verleden. In die context werd ook het gemeentehuis gebouwd, met een toren die niet in het midden staat, maar bewust gericht is op de schuin geplaatste toren van de historische Sint-Denijskerk.

Met zijn 48 meter hoge toren, die doet denken aan een belfort, sluit het gebouw aan bij de traditie van prestigieuze stadhuisen die al sinds de Middeleeuwen het stadsbeeld bepalen. De geometrische uitsnijdingen verwijzen naar de toren van het Stocletpaleis, een vroeg modernistisch gebouw in Brussel dat Dewin in 1912 bezocht en hem zichtbaar inspireerde.

Marmer- en smeedwerk met geometrische lijnen in de eretrap en de galerij van de lokettenzaal.

Geometrisch masker van een spuwder, in Babylonische stijl.

03

Hoewel architect Dewin in 1925 de opdracht kreeg om het gebouw te ontwerpen, werd zijn project verschillende keren uitgesteld, onder andere door de economische crisis van 1929. De eerste steen werd op 19 mei 1935 gelegd en het gebouw werd ingehuldigd op 9 juli 1938.

Omdat de bouw zich over een lange periode

in het interbellum uitstreckte, kreeg het ontwerp de tijd om te rijpen. Zo groeide het gemeentehuis uit tot één van de meesterwerken van de art deco en één van de laatste gebouwen in die stijl in Brussel.

Art deco ontleent zijn naam aan een tentoonstelling over decoratieve kunsten die in 1925 in Parijs

plaatsvond. De stijl herken je aan geometrische vormen en een voorliefde voor luxe en kostbare materialen. Al die elementen zijn ook aanwezig in het gemeentehuis: strakke lijnen, hoekige sculpturen, verfijnd smeedwerk en marmers. Daarnaast zijn er ook duidelijke koloniale invloeden, zoals het overvloedige gebruik van tropisch hout.

JEAN-BAPTISTE DEWIN, EEN TOEGEWIJD ARCHITECT

© CIVA Collections, Brussels

Jean-Baptiste Dewin (3de van links)
in goed gezelschap.

© CIVA Collections, Brussels

IDENTITEITSKAART

Geboorte. Op 6 juli 1873 in Hamburg

Vader. Corneille Dewin, Brusselse beeldhouwer en ornamentist

Moeder. Berthe Klöpping, Duitse

Kindertijd. Doorgebracht in Duitsland, waaraan hij een licht accent overhield

Karakter. Stond bekend als joviaal en goedmoedig

Huwelijk. Op 23 april 1903 met Marguerite Quillet

Overlijden. Op 13 juli 1948 in Brussel

OPLEIDING

_Praktische opleiding als metselaar en stukadoor, waarna hij bouwwerken nauwgezet kon opvolgen

_Studeerde architectuur aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Brussel (1891-1896)

LOOPBAAN

_Begon als tekenaar in verschillende architectenbureaus, waaronder dat van Georges Hobé

_Zelfstandig architect gedurende 40 jaar (1898-1938)

STIJLEN

_Tot 1914: zeer persoonlijke versie van de art nouveau, in de door de Weense Secessie beïnvloede geometrische tendens
_Na WOI: evolutie naar een originele, verfijnde art deco

Lambermontlaan 242-242a
in Schaarbeek (1932).

Ingang van het
Sint-Pietersziekenhuis
in Brussel (1926-1935).
A. de Ville de Goyet
© urban.brussels

Privéwoning Dewin,
Molièrelaan 151
in Vorst (1907).

Ph. De Gobert © urban.brussels

05

Hoewel Dewin ook sociale woningen en burgerwoningen ontwierp, waaronder zijn eigen huis aan de Molièrelaan, is hij vooral bekend als dé specialist in ziekenhuisarchitectuur. Die specialisatie begon in 1903, toen hij dokter Antoine Depage ontmoette en diens privékliniek ontwierp. Daarna volgden onder meer de kraamkliniek in Elsene en het Sint-Pietersziekenhuis in Brussel.

Dewin was bezeten door kunst en ontwierp elk project als een totaalkunstwerk. Hij werkte met hoogwaardige materialen en hechtte veel belang aan vakmanschap. Dat zie je vooral in zijn ziekenhuizen, waar hij medische noden zoals hygiëne, ventilatie, licht en functionaliteit wist te verzoenen met aandacht voor het welzijn van de patiënten, in een warme, comfortabele

en esthetisch aangename omgeving.

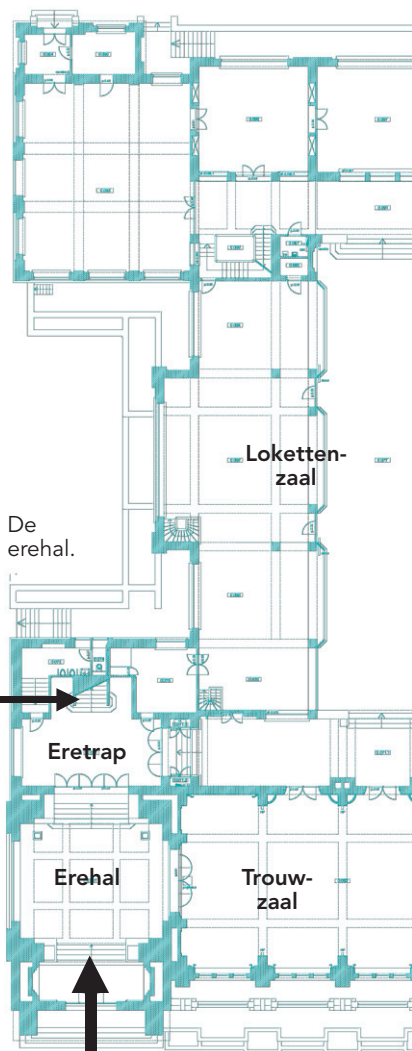
Het gemeentehuis lag Dewin ook persoonlijk na aan het hart, want hij woonde zelf in Vorst. Naast de medische gebouwen was dit het eerste en zelfs enige grote openbare project uit zijn carrière. Samen met het Sint-Pietersziekenhuis uit dezelfde periode vormt het ook het hoogtepunt van zijn werk.

EEN FUNCTIONEEL PLAN

06

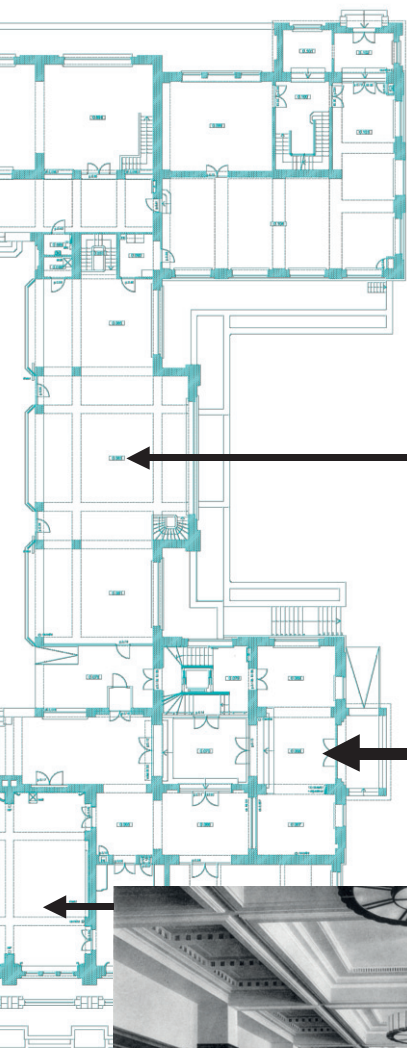

Het plan van het gemeentehuis, dat in nauwe samenwerking met de gemeente tot stand kwam, kreeg de vorm van een omgekeerde H. Zo ontstonden twee duidelijk gescheiden delen, elk met een eigen specifieke ingang en circulatie: één voor de ceremoniële functie en één voor de openbare dienstverlening. Beide delen zijn autonoom en kunnen, afhankelijk van de behoeften, met elkaar verbonden worden.

Aan de hoofdgevel, onder de toren, leidt **de ceremoniële ingang** via de erehal naar de trouwzaal op de benedenverdieping. Via de eretrap bereik je de raadzaal en het bureau van de burgemeester op de eerste verdieping, in de voorste en meest prestigieuze vleugel van het gebouw.

De gemeenteraadzaal.

07

De bezoekersingang bevindt zich aan de zijgevel in de Pastoorstraat en geeft toegang tot de grote ruim verlichte lokettenzaal in de centrale vleugel. Alle publieke diensten zijn hier gegroepeerd op twee verdiepingen: de loketten op het gelijkvloers en de bureaus van de schepenen op de eerste verdieping.

Het bureau van de burgemeester.

De oude foto's zijn genomen bij de inhuulding in 1938.
Privéverz.

*De familie, door
Georges Vandevoorde,
op het portiek
van de hoofdingang.*

Zeepaard en pelikaan
versieren de dakkapellen.

Exotisch houten
lambrisering en banken
in de gemeenteraadzaal.

Glasraam met Genoveva
van Brabant gehuld
in dierenhuiden.

In de erehal worden
een aantal beroepen
in de glasramen uitgebeeld,
zoals de ijsventer.

Een discrete verwijzing
naar het bos in de erehal:
handgrepen versierd met
eikenbladeren en eikels.

Drie sprookjes over het bos bezielen de eretrap: Genoveva van Brabant (links), Ondine met haar vissenstaart (rechts) en het beroemde Roodkapje (onder).

ALS EEN PRENTENBOEK

Voor het gemeentehuis ontwierp Dewin een totaalkunstwerk, tot in de kleinste details afgewerkt, van de ruwbouw tot de verlichtingsarmaturen. Hij schonk bijzondere zorg aan de keuze van de materialen en de afwerking. De prestigieuze zalen en de bureaus van de verkozenen zijn bekleed met lambrisering en voorzien van deuren in exotisch houtfineer. Het meubilair werd geleverd door de Kortrijkse Kunstwerkstede Gebroeders De Coene.

Het gebouw is rijkelijk versierd met beeldhouwwerk. Op de gevel zijn 98 sculpturen te zien gemaakt door elf Belgische kunstenaars. Ook binnen vind je beelden terug, onder andere in de indrukwekkende glasramen die ontworpen werden door de schilder Georges Baltus, bijgestaan door zijn zoon Ado, en uitgevoerd door Florent-Prospier Colpaert en zijn zoon Jacques.

Hoewel sommige beelden verwijzen naar het verleden van de

gemeente, schuilt hun originaliteit vooral in de poëtische taferelen die het gebouw een extra ziel geven en het publiek uitnodigen om het zich toe te eigenen.

De bas-reliëfs en glasramen tonen het leven in Vorst, met scènes over de beroepen en levensfasen, in een volkse sfeer. Op andere plekken worden thema's uit het bos verbeeld, een speelse knipoog naar de naam van de gemeente, tot waar het Zoniënwoud zich ooit uitstreckte.

Het schoonmaken
van de stenen adelaar op
één van de dakkapellen.
© Pixelshake-Thomas Blairon, 2014

De lokettenzaal
tijdens de werf.
© Pixelshake-Thomas Blairon, 2017

Restauratie van de
"hoogglans" afwerking
van het exotische houtfineer
op de deuren.
A. de Ville de Goyet
© urban.brussels, 2018

10

DE UITDAGING VAN EEN VOORBEELDIGE RESTAURATIE

Het volledige gemeentehuis, inclusief het meubilair, is sinds 1992 beschermd. Die bescherming vormde een ware uitdaging voor de restauratie: het kwam erop aan de authenticiteit van dit totaalkunstwerk te bewaren, en tegelijk te voldoen aan de moderne eisen rond comfort, veiligheid, energiezuinigheid, toegankelijkheid en flexibiliteit.

Bij de restauratie stond de mens centraal, als weerspiegeling van

Dewin's zorg voor welzijn en zijn innemende beeldtaal. Het gemeentehuis moest een aangename plek worden om te werken en een ontmoetingsplaats die voor iedereen toegankelijk is.

Om een restauratie van het hoogste niveau te garanderen, met respect voor de originele creaties, werkten vakmensen mee die gespecialiseerd zijn in 40 verschillende vakgebieden: restaurateurs, schilders, schrijnwerkers, marmerbewerkers, enz.

EEN KOLOSSALE BOUWWERF

Architectenbureau > Origin Architecture & Engineering
Renovatiebedrijven

> BAM Galère & Dejeond-Delarge

2004-2009 > Voorbereidende studies

2013-2016 > Buitenrestauratie

2017-2024 > Binnenrestauratie

2022-2025 > Verbouwing van de zolder tot kantoren

In de toekomst > Herinrichting van de omgeving

WIST JE DAT?

DE BEST BEWAARDE GEHEIMEN VAN HET GEMEENTEHUIS

Voor de film *JCVD* werd de trouwzaal omgetoverd tot een rechtszaal in Los Angeles.

Zicht op een verdieping van de toren. A. de Ville de Goyet
© urban.brussels, 2018

Modellen van bas-reliëfs op de gevels, opgeslagen op zolder.
© Pixelshake-Thomas Blairon, 2014

EEN FILMSET

Het gemeentehuis heeft zijn charme zó goed behouden dat het al dienstdeed als decor voor films, waaronder *JCVD* (2008) met Jean-Claude Van Damme en *Cloclo* (2012) met Jérémie Renier, waarin zelfs enkele personeelsleden van de gemeente opdoken als figurant. Wie weet welke filmsterren het gerestaureerde gebouw in de toekomst nog zal aantrekken?

EEN LICHTBAKEN IN DE NACHT

De hoge ramen van de toren zijn voorzien van "gevlamd" glas, geproduceerd door de firma Verreries de Fauquez. Oorspronkelijk werd die constructie van binnenuit verlicht, waardoor het er 's nachts uitzag als een vuurtoren. Het architectenbureau Origin werkt momenteel aan de restauratie van dat originele concept.

EEN WOUD VAN GIPSMODELLEN

De elf geselecteerde beeldhouwers moesten de architect voorzien van levensgrote gipsen modellen. Sommigen daarvan kregen een prestigieuze plek, zoals de krijgersfiguren van de toren, terwijl anderen op zolder belandden. Binnenkort wordt die kostbare verzameling in de toren en op zolder opnieuw zichtbaar gemaakt.

Het gemeentehuis van Vorst, dat tussen 1935 en 1938 werd gebouwd door architect Jean-Baptiste Dewin, heropende voor het publiek in 2024 na een voorbeeldige restauratie die meer dan tien jaar duurde.

Het gebouw is in meerdere opzichten uitzonderlijk te noemen: door van de persoonlijkheid van Dewin die toen op het hoogtepunt van zijn carrière stond, door de moderne structuur, de kwaliteit van de materialen en door de betoverende beeldtaal waarmee het werd aangekleed.

Uitgave mei 2025
Concept ARCHistory
Huidige foto's ARCHistory (tenzij anders vermeld)
Design Dominique Hambÿe
Vertaling Philippe Debroe
Met dank aan Cécile Mairy, Cécile Dubois, het CIVA en het Documentatiecentrum van urban.brussels, alsook aan iedereen die op een of andere manier heeft bijgedragen aan de productie van dit boekje.

V.U.: Gemeente Vorst, Pastoorstraat 2, 1190 / Niet op de openbare weg gooien

Op initiatief van Charles Spapens, Burgemeester,
in naam van het College van Burgemeester
en Schepenen van Vorst.

Voor bezoeken:
www.vorst.brussels

